

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 09.03.2025).

7. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 1 лютого 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 09.03.2025).

8. Про затвердження Інструкції зі складання протоколів та оформлення матеріалів про військові адміністративні правопорушення : Наказ Міністерства оборони України від 23.10.2021 № 329. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1622-21#Text> (дата звернення: 09.03.2025).

9. Про затвердження Інструкції з надання доповідей і донесень про події, кримінальні правопорушення, військові адміністративні правопорушення та адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, порушення військової дисципліни та їх облік у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту : Наказ Міністерства оборони України від 29.11.2018 № 604 : станом на 23 квітня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1451-18#Text> (дата звернення: 09.03.2025).

10. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI : станом на 26 грудня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 09.03.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-502-3-39>

Правдюк В. М.,

*кандидат юридичних наук, докторант
Сумського державного університету
м. Суми, Україна*

ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ В НОВИХ УМОВАХ

Обсяг та наслідки руйнувань українських міст і сел в 2022–2025 роках, знищення транспортних шляхів та мереж енергетичних комунікацій створив небачені досі виклики перед народом України. Очевидна необхідність гігантських зусиль на здійснення майбутньої відбудови всієї території України, фактичне створення міст, сел та їх інфраструктури що називається з нуля поряд з цим притягує увагу до очевидно застарілої системи планування містобудівної діяльності

в Україні, що очевидно для автора не здатна справитись з новими викликами.

Першою проблемою, яка потребує вирішення, є вкрай невдалий понятійний апарат. Ключові терміни такі як «містобудування», «планування», «забудова» визначені суперечливо та невдало.

Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про основи містобудування» містобудуванням є цілеспрямована діяльність відповідних органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, громадян, по створенню та підтриманню повноцінного життєвого середовища, що включає прогнозування розвитку населених пунктів і територій, планування, забудову та інше використання територій, проектування, будівництво об'єктів містобудування, спорудження інших об'єктів, реконструкцію історичних населених пунктів, реставрацію та реабілітацію об'єктів культурної спадщини, створення інженерної та транспортної інфраструктури [1].

Як бачимо, містобудівна діяльність визнається ширшою за планування та забудову, а прогнозування, планування, забудова, будівництво позначені як рівнозначні дії – складові елементи містобудування.

Водночас, у ч. 1 ст. 2 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [2] планування і забудова територій передбачають, зокрема: «1) прогнозування розвитку територій, ... 7) ... будівництво об'єктів, 8) реконструкцію існуючої забудови та територій, 9) створення та розвиток інженерно-транспортної інфраструктури...».

До того ж, якщо у ст. 2 Закону України «Про основи містобудування» планування та забудова територій є напрямками містобудівної діяльності поряд із, зокрема, розробкою містобудівної документації створенням інженерної і транспортної інфраструктур, веденням містобудівних кадастрів, реконструкцією, контролем за дотриманням містобудівного законодавства, то у ч. 1 ст. 2 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» вищеперераховані напрями є елементами тобто частинами планування і забудови територій.

Розуміння і визначення поняття «планування територій» в законодавстві відсутнє, проте воно було передбачене Законом України «Про планування і забудову територій» [3], що втратив чинність ще в 2011 році і який передбачав що *«планування територій – процес регулювання використання територій, який полягає у створенні та впровадженні містобудівної документації, ухваленні та реалізації відповідних рішень»*.

На сьогодні, в жодних чинних нормативних актах таке розуміння планування відсутнє, при цьому принципи побудови трьох рівнів планування (державний, регіональний місцевий) по суті враховують таке розуміння планування, яке ніде нормативно не закріплене, адже з тексту Закону «Про регулювання містобудівної діяльності» (статті 11, 13) можна побачити, що планування наразі зведене

зводиться до рівня розробки та затвердження відповідної містобудівної документації, тих же генеральних планів.

З 2002 року майже без жодних змін діє Закон України «Про Генеральну схему планування території України», що розроблений по суті на виконання норм Закону «Про планування та забудову», жодних змін ані до нього ані до самої Генеральної Схеми планування території України за останні двадцять років майже не внесено. Положення цього Закону, що є чинним нормативним актом, стосовно того що реалізація Генеральної схеми розрахована на два етапи: 2001–2010 та 2011–2020 роки, наразі виглядає просто анекдотичним [4].

Ю.М. Палеха, що був членом авторського колективу Генеральної Схеми планування території України вказував ще в 2020 році, що, у вказаній Схемі значна частина проектних рішень втратили свою актуальність, адже Схема має враховувати нові загальносвітові тенденції, зміни клімату, новітній досвід впровадження відновлюваних джерел електроенергії, і переміщення населення та виробничих підприємств із тимчасово невідконтрольних територій тощо [5].

Станом на 2025 рік можна говорити не лише про втрату актуальності значною частиною положень Генеральної Схеми планування території України, а про повну неможливість використання такого документу в нових умовах.

При цьому згідно з приписами чинного законодавства внесення будь-яких змін до положень та додатків Генеральної схеми може бути здійснене виключно у разі прийняття відповідного законодавчого акту. Вказане призводить до перетворення Схеми на інертний та по суті декларативний документ, що в дійсності не може нічого регулювати.

У сучасних суспільно-політичних умовах гостро постає необхідність переоцінки закладених Генеральною схемою прогнозів та перспектив.

Вважаємо, доцільним створення такого нормативно-правового механізму, за якого Генеральна Схема планування території України могла б стати більш гнучким планувальним документом, зміни до якої могли б вноситись на підставі Постанови Кабінету Міністрів України, при цьому Закон «Про генеральну схему планування території України» має втратити чинність, при цьому доцільним є створення певної Стратегії просторового розвитку України як документу в якому могли б міститись стратегічні орієнтири з розвитку України, вимоги до прогнозування тощо. Вважаємо, що на регіональному рівні слід відмовитись від прив'язки до адміністративно-територіальної схеми планування, а натомість враховувати географічні, кліматичні та економічні умови що дозволяють виокремити той чи інший регіон. Так, на думку автора очевидні спільні умови розвитку існують для територій Одеської, Миколаївської та Херсонської областей як окремого регіону, аналогічно спільними умовами володіють території

що прилеглі до Карпат, можуть бути інші критерії виокремлення регіонів.

Вважаємо що необхідні істотні зміни в головному законодавчому акті – Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності», що мали б враховувати нове розуміння щодо рівнів планування в Україні та принципового погляду на планування як унормованого регулювання використання територій України, її частин та населених пунктів, який полягає у створенні та впровадженні відповідної містобудівної документації.

Після внесення відповідних змін до законодавства необхідна пришвидшена розробка Генеральної Схеми планування території України як головного документу на базі якого має здійснюватись повоєнна відбудова України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основи містобудування» від 16.11.1992 р. № 2780 XII. *Голос України*. 1992. 12. 09.12.92. N 235.

2. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011р № № 3038-VI. *Урядовий кур'єр*. 2011. 03. 23.03.2011. N 52.

3. Закон України «Про планування і забудову територій» від 20.04.2000р № 1699-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. N 31, ст. 250.

4. Закон України «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002р № 3059-III. *Голос України*. 2002. 04. 02. N 61.

5. Палеха Ю.М. Нова редакція Генеральної схеми планування території України – стратегія інтеграції України у європейський простір. *Український географічний журнал*. 2020. № 1 С. 7–15.